

En els contes filosòfics de Voltaire, l'afany moralitzador de l'autor, lluny de produir fardams feixucs i inabordables per al lector comú, dóna lloc a divertiments literaris de primer ordre. Per bé que ell mateix es prenia els seus contes com a obres menors, i els situava injustament per sota d'altres escrits seus, més pretensiosos però també més escassament innovadors, va ser sobretot amb aquestes narracions curtes que, alliberat de les fortes constriccions que dificultaven l'eclosió plena del seu talent quan intentava altres gèneres, l'escriptor francès va poder demostrar els seus extraordinaris dots com a prosista.

Per tant, Voltaire era ben lluny d'imaginar que, si per alguna raó se l'havia de recordar en la posteritat literària, seria precisament gràcies als seus contes breus, de dicció senzilla i lleugera, que el fan passar per un dels *vulgari-sateurs* més brillants de la prosa francesa. Aquestes narracions a l'abast de tothom, agradables, planeres, antiintellectualistes, semblen respondre a una voluntat de dir les coses amb justesa, prescindint de marrades innecessàries. En els contes de Voltaire, l'eficàcia se sobreposa ben sovint als efectes d'estil; convençut, com a bon fill del seu temps, de les nocions d'optimisme i de progrés propugnades per la raó il·lustrada —«l'últim dels escriptors feliços», tal com el va batejar Roland Barthes—, es va preocupar sobretot de raonar amb concreció, de defugir les divagacions i els retoricismes abstractes o metafísics.

Al Segle de les Llums, el pensament racional és el patró a partir del qual són mesurades totes les coses. En aquesta conjuntura és comprensible que un individu com Voltaire, des d'una posició deista, tot sentint-se impossibilitat de penetrar en els secrets de la naturalesa, propugnés un art de viure providencialista, però sense deixar per això d'esgargamellar-se per proclamar que difícilment podem admetre que habitem el millor dels mons possibles si ens encalquen tothora els infortunis. En aquest sentit, Voltaire basteix generalment els seus contes com a mitjà per reafirmar-se en els seus plantejaments, que en més d'una ocasió són contradictoris. Per què el sofriment, les catàstrofes naturals, els conflictes fraticides? En algunes narracions sembla que Voltaire ens condueix al límit mateix del seu optimisme. És al voltant de la reflexió sobre la condició humana i les múltiples fatalitats que

Voltaire contra la intolerància

Voltaire
L'Ingeniu
 Ed. d'Emili Casanova
 Denes, Paiporta, 2003
 138 pàgs.

assetgen tothom, que s'articula la trama dels seus contes.

Si no habitem el millor dels mons, almenys habitem un món passable. Aquesta afirmació, potser una mica simplista, és, tanmateix, el centre neuràlgic dels millors contes de Voltaire. *El Càndid*, *Zadig* o *L'Ingeniu* reivindiquen, en última instància, un optimisme derivat de l'acceptació tranquil·la del Destí. Ara bé, res més lluny de la voluntat de Voltaire que instal·lar-se en la immobilitat o deixar-se endur per la inèrcia. Els contes volterians acostumen a ser, en aquest sentit, una incitació a l'acció.

És evident que, des d'una perspectiva actual, molts dels punts en què recolzen les teories de Voltaire ens podem semblar anacrònics. Tanmateix, el que no admet cap mena de dubtes és la conveniència de recordar —més encara avui, que el món és dividit en múltiples i innombrables faccions oposades violentament entre si— el seu tarannà pacifista, la seua lluita contra el fanatisme i la intransigència, sintetitzada

amb la coneguda fórmula «*écrasons l'infâme*». En algunes obres, i molt significativament en el *Diccionari filosòfic*, Voltaire arremet contra els dogmes arbitraris de les religions, que són per a ell un dels factors principals d'intolerància en el món, i, fent ús d'un esmolat sarcasme, mostra una particular antipatia pel cristianisme i per les diferents sectes o faccions sorgides al seu entorn. En els seus contes, Voltaire insisteix en el relativisme de la naturalesa i en l'escassa pertinència d'abraçar una fe qualsevol que només implicaria una suspensió de la incredulitat, però no pas una acceptació serena de la realitat.

En *L'Ingeniu* trobem sintetitzada de manera paradigmàtica l'oposició de Voltaire a les fórmules dogmàtiques i absolutistes del seu temps. Per mitjà del recurs deliberat de la ironia, present al llarg de tot el conte, Voltaire ens situa plenament en l'àmbit de la ficció des del començament. El personatge de l'ingenu, vingut d'unes terres exòtiques, hi és presentat, per dir-ho així, com el revers del «*bon sauvage*» de Rousseau. La difícil i lenta adaptació del protagonista a la societat que l'acull posa en evidència l'arbitrarietat dels mecanismes culturals que la vertebrèn; les convencions socials queden així oportunament relativitzades. Amb el temps, i després d'una llarga sèrie de desventures, l'ingenu fa seues les normes de conducta de la societat on viu, que ell mateix aspirarà a transformar des de dins.

Recentment, l'editorial Denes ha publicat precisament una traducció al català de *L'Ingeniu*, a càrrec d'Enric Valor. El volum de Denes és en realitat una reedició del text publicat per l'editorial Gorg l'any 1974. En un dels dos pròlegs que conté el llibre, Emili Casanova compara la traducció de Valor amb una de posterior, efectuada per Josep Franco per a l'editorial Bromera i editada l'any 1991, i també amb una altra d'anterior, a càrrec de Cèsar August Jordana, publicada per primera vegada l'any 1927, i reivindicada el model lingüístic propugnat per Valor.

Per a qui es propose penetrar en el món convuls i agitat que s'oculta en els contes de Voltaire, model il·lustrat d'home entusiasta, panegirista incansable de les capacitats de la raó humana, *L'Ingeniu* pot ser un bon punt de partença.

